γ In omnibus præscriptionibus.] Hæ voces in aliquot manuscriptis non sunt.

δ Ecclesia Reip.] Emendatum est ex manuscriptis. Nam anteà legebatur, *Ecclesia, respublica.* Omittit autem interdum, & mutat nonnulla verba Gratianus earum Legum, quas refert.

c cit. 39. l. 6.

XVI. IN VII. LIB. Codicis, *tit.* [c] *de triginta, vel quadraginta annorum præscriptione*, Imp. Anastasius. [fortè c. an. 500.]

JUbemus eos, qui rem aliquam per continuum annorum quadraginta curriculum sine quadam legitima interpellatione possederint; de possessione quidem rei, seu dominio nequaquam removeri: sanctiones autem, seu civilem canonem, vel aliam quampiam publicam collationem impositam eis dependere compelli, nec huic parti cujuscumque temporis præscriptionem oppositam admitti.

¶ CORR. ROM.] In plerisque vetustis exemplaribus sequitur, *sed sola præscriptione triginta annorum, &c.* In uno autem hæc sequuntur: *Hujus ergo longi temporis præscriptio autoritate Gelasii, & secularium Legum, Ecclesiis objici non potest: sed sola præscriptio triginta annorum, &c.* Cod. autem *de sacrosan. Eccl. l. fin.* locus Auth. ita habet: *Quas actiones aliàs decennalis, aliàs vicennalis, aliàs tricennalis præscriptio excludit, hæ si loco Religioso competant, quadraginta annis excludantur, usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus, sola Romana Ecclesia gaudente centum annorum spatio, vel privilegio.*

XVII. JOANNES VIII. Ludovico Regi. [fortè c. an. 878. *Romæ.*]

Privilegia Romanæ Ecclesiæ non nisi centum annorum præscriptione tolluntur.

GRATIAN. „ SIC etiam prædia, sive sint privati, sive Ecclesiæ, possunt præscribi. Proventus primitiarum, & decimationum „ præscriptione tolli non possunt: etiamsi à Romano Pontifice „ quilibet Laicus super his rescriptum impetraverit.

d XXV. q. 2. *rescripta. ex l. rescripta. Cod. de precibus Imp. offerendis.*

§. 1. Rescripta [d] enim quæ contra Jus scriptum impetrata fuerint, nisi talia sint, quæ illis, quibus data fuerint, prosint, & nulli obsint; nullius momenti esse censentur.

e Sup. *eâd. q. 2. decimas.*

§. 2. Item. Decimæ [e] Deo mandante [f] Sacerdotibus, & Levitis separatæ sunt, ut de sorte Domini viverent, qui in ejus sorte connumerantur. Non ergo cujusquam privilegio Laicis concedi possunt: ne Divinis mandatis autoritas humana præjudicium inferat.

f *Num.* 18.

§. 3. Unde Impp. Valentinianus, & Theodosius [g]: Universas terras, quæ à colonis, seu emphyteuticariis Dominici juris, Reip. vel juris sacrorum templorum in qualibet provincia venditæ, vel ullo alio pacto alienatæ sunt, ab his, qui perperam atque contra Leges eas detinent, nulla longi temporis præscriptione officiente, jubemus restitui; ita ut nec pretium quidem inquis comparatoribus repoſcere liceat.

g Cod. *l. 7. tit. 38. l. 2.* Ansel. *l. 4. c. 38.*

§. 4. De præscriptionibus verò longi temporis in Authenticis inventur, *collatione octavæ, constitutione sexta* [h].

9. *Pars.*

Quas actiones alias tricennalis, decennalis, vicennalis præscriptio secludit, si loco Religioso competunt, quadraginta annis clauduntur, usucapione, & quadriennii præscriptione suum locum habentibus [a].

h Cod. *de sacrosan. Eccl. l. fin. Novellis* 131 *ut supra.* 10. *Pars.*

§. 5. Sed sola præscriptio triginta annorum, & deinceps: à qua tamen præscriptione privilegia Romanæ Ecclesiæ sunt excluſa: quæ non nisi centum annorum spatio præscribi possunt. Unde scribit

¶ CORR. ROM. *α Habentibus.*] In plerisque vetustis exemplaribus sequitur, *sed sola præscriptione triginta annorum, &c.* In uno autem hæc sequuntur: *Hujus ergo longi temporis præscriptio autoritate Gelasii, & secularium Legum, Ecclesiis objici non potest: sed sola præscriptio triginta annorum, &c.* Cod. autem *de sacrosan. Eccl. l. fin.* locus Auth. ita habet: *Quas actiones aliàs decennalis, aliàs vicennalis, aliàs tricennalis præscriptio excludit, hæ si loco Religioso competant, quadraginta annis excludantur, usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus, sola Romana Ecclesia gaudente centum annorum spatio, vel privilegio.*

XVII. JOANNES VIII. Ludovico Regi. [fortè c. an. 878. *Romæ.*]

Privilegia Romanæ Ecclesiæ non nisi centum annorum præscriptione tolluntur.

i Ansel. *l. 4. c. 45.*

NEmo [i] de annorum numero resultandi sumat fomentum: quia Sanctæ Romanæ (cui Deo autore servimus) Ecclesiæ privilegia, quæ in firma Petri stabilitatis petra fuscepit, nullis temporibus angustantur, nullis Regnorum partitionibus præjudicantur. Sed & venerandæ Romanæ leges [k] 15 divinitùs per ora piorum Principum promulgatæ, rerum ejus præscriptionem non nisi per centum annos admittunt.

k *Locis in Superiore c. adatis.*

¶ PITH. [15] *Romanæ leges.*] Vide Cujac. *lib.* 5. *Observ. c.* 5.

SI ECCLESIA ADVERSUS ECCLESIAM PRÆSCRIBAT, AN ETIAM MONASTERIUM ADVERSUS ECCLESIAM.

QUÆSTIO IV.

GRATIAN. „ OSTENSUM est quando Ecclesia adversùs Ecclesiam „ præscribere possit. Nunc videndum est, si Monasterium adversus Ecclesiam præscribere valeat. Quod „ prohibuit dicens

I. URBANUS Papa II. [imò Calixtus II. an. 1123. *Romæ.*]

Tricennio temporis aliquid præscribere Abbates, vel Monachi non valent.

POssessiones Ecclesiarum, & Episcoporum tricennales, Abbates, vel Monachos habere omnimodis prohibemus.

SED si eis tollitur tricennalis possessio, à Beato Gregorio conceditur eis quadragenalis præscriptio. Ait enim „ GRATIAN. „

II. IDEM GREGORIUS I. Petro Subdiacono, *lib.* 1. *Epist.* 9. [an. 590. *Romæ in Siciliam.*]

Quadraginta annorum præscriptio Religiosis domibus conceditur.

VOlumus [a] accedentem te ad Panormitanam civitatem, quæstionem ipsam tali ratione discutere (dominio rei apud possessorem, sicut hactenus possessum [b] est, videlicet permanente,) ut si Monasterium [c] præfatum sancti Theodori fines, de quibus causatio mota est, inconcussos [d] quadraginta annis [e] possedisse repereris; nullam deinceps (etiam si quid sanctæ Romanæ Ecclesiæ competere potuit) patiaris sustinere calumniam: sed quietem eorum inconcussam omnibus modis procurare. Sin verò Actores Ecclesiæ [f] non eos possedisse quadraginta annis inconcusso jure monstraverint, sed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuisse quæstionem eorumdem finium, electis Arbitris tranquille, & legaliter sopiatur.

a Ansel. *l. 5. c. 75.*

b *al.* possessa.

c Ivo, *p. 3. c. 146.* Pann. *l. 2. c. 66.*

d inconcussis. *orig.*

e *al.* autores sanctæ Ecclesiæ.

¶ PITH. [1] *Quadraginta annis.*] Ex *Nov.* III. & 131. posteriores in usum revocarunt priorem *Nov.* 9. sive *Edict.* 5. Justiniani, & *l. ult. Cod. de sacrosanct. Eccles. Cap.* 13. 14. & 17. *extr. de præscript.*

III. *Item* EX NOVELLIS Justiniani, *novel.* 131 [f]. [an. 545. *Constantinopoli.*]

De eodem.

f Apud Julian. *eâd. nov. c. 6. & 5. Cap.* 236.

NEque [2] decennii, neque vicennii, vel triginta annorum præscriptio, sed sola quadraginta annorum curricula Religiosis domibus opponantur, non solùm in ceteris rebus, sed etiam in legatis, & hereditatibus.

¶ CORR. ROM.] Hic neque novellæ, neque Juliani Antecessoris, neque Capitularis propria omnino verba referuntur.

¶ PITH. [2] *Neque.*] *Lib.* 5. Capit. *c.* 236.

SICUT ergo Religiosis domibus ex Lege non nisi quadragenaria est objicienda præscriptio; ita & autoritate Gregorii adversùs alias Ecclesias præscribere possunt eodem spatio temporis. „ GRATIAN. „ „ „

SI ARCHIPRESBYTER VEL EPISCOPUS SUA AUTORITATE, NON JUDICIARIA SENTENTIA, CAPELLAM IRREPSERIT; AN CADAT A CAUSA, UT ECCLESIA, CUI PRÆSIDET, NON ULTRA HABEAT JUS REPOSCENDI QUOD SUUS PASTOR ILLICITE USURPAVIT.

QUÆSTIO VI.

QUÒD autem ea, quæ Ecclesiæ debentur, Rectores [a] ejusdem sua autoritate judiciis prætermissis repetere non valeant, testatur dicens „ GRATIAN. „ [a] *al.* actores. *al.* autores.

I. B. GREGORIUS *l.* 4. *c.* 88. [an. 595. *Romæ.*]

Judicio, non manibus res Ecclesiæ defendantur.

CONsuetudo [b] nova in Ecclesia hac, & valdè reprehensibilis erupit, ut cùm Rectores ejus patrimonii urbana, vel rustica prædia juri illius competere posse suspicantur; fiscali more Titulos imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus existimant, non judicio, sed manibus defendant; & cùm per Prædicatores suos Veritas dicat [c]: *Nihil per contentionem*; etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcenditur [d]: & res quælibet, cùm æstimatur Ecclesiæ posse competere, per vim tenetur. Proinde præsenti Decreto constituo, ut si quis Ecclesiasticorum umquam Titulos ponere sive in rustico, sive urbano prædio sua sponte præsumpserit; anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. §. 1. Is autem, qui Ecclesiæ præest, si hoc vel ipse fieri præceperit, vel sine sua præceptione factum digna punire animadversione neglexerit; anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit.

b Polyc. *l. 4. tit.* 8.

c *Phil.* 2.

d *al.* transcendente.

¶ CORR. ROM.] Capitulum hoc sumptum est ex Concilio à B. Gregorio habito, quod in Regesto ipsius bis habetur, semel *lib.* 4. post *Epist.* 43. iterum post *librum* 12. ejusdem Regesti.

QUÒD autem quisquis sua autoritate, quod sibi deberi putat, usurpat, nec per Judicem reposcit, cadat à causa, habetur ex autoritate „ GRATIAN. „ 2. *Pars.* „

II. MILEVITANI CONCILII [e], in quo ita statutum legitur, *c.* 21. [an. 416. *in Numidia.*]

e Et in Afric. c. 87.

Causæ suæ detrimentum patiatur Episcopus, qui Ecclesias suas ab alio detentas, propria autoritate quærit adire.

PLacuit [f], ut quicumque Episcopi quascumque Ecclesias [g], vel plebes, quas ad suam cathedram existimant [g] pertinere, non ita repetierint, ut causas suas Episcopis judicantibus agant, sed alio retinente irruerint; sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque hoc jam fecerint; si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt; ille inde discedat, quem

f Polyc. *l. 4. tit.* 12. Burch. *l.* 1. *c.* 70. Ivo, *p.* 5. *c.* 177.

g *al.* æstimant.

h *al.* judiciis. constiterit prætermissis Judicibus [h] 2 Ecclesiasticis irruisse.

§. 1. Nec sibi quisque blandiatur, si à Primate, ut retineat, literas impetrarit: sed sive habeat literas, sive non habeat; conveniat eum, qui tenet, & ejus literas accipiat: ut eum appareat pacificè tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille [i] aliquam quæstionem retulerit; per Episcopos judices causa finiatur, sive quos eis Primas dederit [k], sive quos [3] ipsi vicinos α ex consultu Primatis β delegerint.

i Burch. *l.* 1. *c.* 145. Ivo, *p.* 5. *c.* 258.

k *al.* Primates dederint.

¶ CORR. ROM. *α Vicinos.*] Anteà legebatur, *vicini.* Emendatum est ex editionibus Conciliorum Colonensibus, uno Codice Vaticano, Sorienſi Regio, Burchardo, & Ivone. In exemplari etiam ansiquo Conc. Carthaginenſis Græci *c.* 121. legitur, γειτνιῶντας, ubi in impresso est, γειτνιῶντες.

β Ex consultu Primatis.] Sic etiam legitur in editionibus Conciliorum vetustioribus, codice Sorienſi Regio, & duobus Vaticanis. Sed in recentiore Colonienſi quatuor tomorum editione, & apud Burch. & Ivonem est, *vicinos ex consensu delegerint*: itémque in Concilio Africano in omnibus editionibus.

¶ PITH. [1] *Quascumque Ecclesias.*] Absunt à V. C.

[2] *Judicibus.*] V. C. *judiciis.*

[3] *Quos &c.*] V. C. *quod ipsos vicinos ex consensu delegerint.*

GRATIAN. „ 3. *Pars.* „

ECONTRA scribit dicens

III. GREGORIUS I. Joanni Defensori eunti in Hispaniam, *lib.* 11. *Epist.* 50. [an. 603. *Romæ.*]

Delictum personæ in damnum Ecclesiæ converti non potest.

SI Episcopum [l] talem culpam admisisse constiterit (quod absit) ut constet eum non irrationabiliter fuisse depositum; eadem ejus depositio confirmetur, & Ecclesiæ res suæ omnes restituantur, quæ ablatæ claruerint: quia delictum personæ in damnum Ecclesiæ non est convertendum. Si enim, ut dicunt, Comitiolus defunctus est; ab herede ejus, quæ injustè ab illo ablata sunt, sine excusatione reddantur.

l II. *q.* 1. *in primis. §. si autem Episcopum.*

m Jo. Diac. in vita, *l.* 2. *num.* 62.

IV. IDEM Petro Subdiacono, *lib.* 1. *Epist.* 42 [m]. [an. 591. *Romæ in Siciliam.*]

In personam delinquentis, non in facultates ejus ultio procedat.

COgnovimus [n], quòd si quis ex familia culpam fecerit Ecclesiæ α, non in ipsum [o], sed in ejus substantiam [p] vindicatur. De qua re præcipimus, ut quisquis culpam fecerit, in ipsum [q] quidem, ut dignum est, vindicetur: à communione β autem ejus omnino abstineatur.

n Ivo, *p.* 16. *c.* 31.

o *al.* ipso.

p *al.* substantia.

q *al.* ipso,

¶ CORR. ROM. *α Ecclesiæ.*] Hæc vox abest à plerisque vetustis Gratiani codicibus, & duobus Epistolarum B. Gregorii (quamvis sit in impressis) & Joanne Diacono, & Ivone.

β A communione.] Sic etiam legitur in Frobeniana editione operum B. Gregorii: sed in ceteris editionibus, & apud Diaconum, & Ivonem, *à commodo*: quæ vox in ea Epistola sæpè repetitur ad significandas facultates ipsas. Quare hæc statim subduntur, *nisi forte parum aliquid, quod in usu executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere possit.*

V. IDEM in eadem Epistola. [an. 591. *Romæ in Siciliam.*]

Res eorum, qui ex Clero laborant, simul cum ipsis monasterio tradantur.

DE lapsis Sacerdotibus [r], vel Levitis, vel quolibet ex Clero observare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione misceatis; sed pauperrima regularia Monasteria require, quæ secundùm Deum vivere sciuntur [s]; & in eisdem Monasteriis ad pœnitentiam Lapsos trade: ut res Lapsorum in eodem loco proficiant, in quo ægere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correctione eorum solicitudinem gerunt. Si verò parentes habent; res eorum legitimis parentibus dentur: ita tamen, ut eorum stipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. §. 1. Si qui verò ex familia Ecclesiastica Sacerdotes, vel Levitæ, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus; sed res eorum Ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant, unde ad pœnitendum [t] subsistant: ne, si nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint.

r Ansel. *l.* 8. *c.* 1. Ivo, *p.* 6. *c.* 380. & *p.* 15. *c.* 20.

s *al.* sciunt.

t *al.* pœnitentiam.

VI. *Item* LEO IV [u] Carolo Regi. [c. an. 848. *Romæ.*]

u *fortasse*, III.

Inutilis Sacerdos Ecclesiam suam dignitate non privat.

SI fortassis [x] (quod non credimus) apud vos inutiles jucamur; Ecclesia tamen, cui permittente Domino præsumus, non inutilis, sed caput, principiúmque omnium meritò simul ab omnibus vocatur.

x Ivo, *p.* 5. *c.* 21.

¶ PITH. [4] *Leo.*] Supra, *dist.* 10. *c.* 9.

VII. *Item* IN MOGUNTINENSI CONCILIO. [fortè an. 813. *in Germania.*]

Possessiones Monasterii pro peccato Abbatis Episcopo tollere non licet.

EPiscopo [y] non licet possessionem Monasterii tollere, quamvis Abbas peccaverit; sed subjiciat α eum potestati Abbatis alterius Monasterii.

y Burch. *l.* 8. *c.* 88. Ivo, *p.* 7. *c.* 106.

¶ CORR. ROM. *α Subjiciat.*] Apud Burchardum & Ivonem legitur, *mittat eum in aliud Monasterium in potestatem alterius Abbatis.*

VIII. *Item* GELASIUS. [fortè c. an. 494. *Romæ.*]

Quæ Sacerdotes dederunt, subsequentes Pontifices nullatenus auferre præsumant.

ILlud statuendum [z] censuimus, ut quascumque munificentias Clericis, aut sibi fervientibus de rebus Ecclesiæ in usum, aut de propriis in proprietatem præcedentes dederint Sacerdotes; subsequentes Pontifices nullatenus auferre præsumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate personarum, vel regula præcedentium Canonum in persona habeatur, non in facultate districtum.

z Ansel. *l.* 6. *c.* 172.

SI ergo delictum personæ in damnum Ecclesiæ converti non potest, quia Procurator conditionem Ecclesiæ potest facere meliorem; non deteriorem, si peccato Abbatis possessiones Monasterii auferri non licet; quomodo delictum Episcopi vertetur in damnum Ecclesiæ, ut inde detrimentum causæ suæ patiatur? Sed detrimentum causæ pati non tic est accipiendum, ut Ecclesia suo jure privetur; sed potius, quia Clericis coram suo Judice stantibus Episcopus tacebit, & pro injuria illata multabitur, si propria habuerit. „ GRATIAN. „

SI LAICI CAPELLAM TENEANT, ET IN MANIBUS ABBATIS EAM REFUTAVERINT ET ORDINANDAM TRADIDERINT; AN CONSENSU EPISCOPI ET CLERICORUM ABBAS POSSIT EAM TENERE.

QUÆSTIO VII.

QUÒD autem Ecclesias de manu Laicorum nec Abbati, nec alicui accipere liceat, omnium Canonum testatur autoritas. Generaliter enim tam Ecclesiæ, quàm res Ecclesiarum in Episcoporum potestate consistunt. Laici autem nec sua, nec Episcoporum autoritate decimas, vel Ecclesias possidere possunt. Unde Episcopi sive beneficio [a] sive pretio Ecclesias, vel decimas Laicis dederint; domum [a] orationis, domum negotiationis, & speluncam latronum faciunt. Unde post eversionem cathedræ à cœtu Fidelium segregati, æterno verbere à Domino flagellabuntur. Unde ait „ GRATIAN. 1. *Pars.* „ a *Matth.* 21.

I. GREGORIUS VII. in Conc. Lateranensi, *c.* 7. *lib.* 6. Regesti. [an. 1078. *Romæ.*]

Decimæ à Laicis non possideantur.

DEcimas [b], quas in usum pietatis concessas esse Canonica autoritas demonstrat; à Laicis possideri Apostolica autoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint; nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. §. 1. Oporteat [c] autem α congruentius, nos decimas, & primitias, quas jure Sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere: quas fideles Domino præcipiente offerunt, juxta illud vaticinium Malachiæ Prophetæ [d]: *Inferte omnem decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea.*

b Polyc. *l.* 3. *tit.* 11. Ansel. *l.* 5. *c.* 55. Pann. *l.* 8. *c.* 145.

c Denſdedit, *lib.* 3.

d *Mal.* 3.

§. 2. Has verò decimas sub manu Episcopi fore censemus: ut ille, qui ceteris præest, omnibus justè distribuat, nec cuiquam personæ honorabilius exhibeat, unde alii scrupuloso corde moveantur: sed sint omnia communia: quia inhonestum videtur, ut alii Sacerdotes habeant, alii verò detrimentum patiantur: sed sicut una est fides Catholica, ita necesse est, ut ille, qui provisor est loci, quamvis multæ sint Ecclesiæ, omnibus tamen fideliter distribuat.

¶ CORR. ROM.] Est Canon septimus Concilii à Gregorio VII. Romæ in Laterano habiti, anno Domini 1078. quod habetur *lib.* 6. Regesti ejusdem Gregorii. Eumdem canonem repetivit Innocentius II. in Concilio à se Romæ habito, *c.* 9. Utrumque Concilium extat in Bibliotheca Vaticana.

α Oporteat autem.] Quæ sequuntur usque ad finem, in neutro Concilio, neque in Polycarpo, aut Pannormia, neque apud Anselmum habentur.

II. *Unde* URBANUS II. [fortè an. 1095. *in Gallia.*]

De eodem. PALEA.

CONgregato [e] apud Claromontensem urbem multorum Episcoporum Synodali conventu, proposita nobis est à quibusdam eorum quæstio de Ecclesiis, vel de Ecclesiasticis possessionibus à Clericis, vel Monachis usque impræsentarum, inconsultis Episcopis, acquisitis. Nos autem ut saniori consilio eorumdem Episcoporum, condescendentes pro tempore, providentésque Ecclesiasticæ paci, vel quia aliter absque inevitabilis scandali periculo hujusmodi quæstio non poterat procedere; Apostolica autoritate decrevimus, ut ea, quæ à Clericis, vel Monachis, vel à quibuscumque personis, prout potuerint, usque hodie fuerint acquisita, rata perenniter, & inconcussa permaneant: hoc tamen tenore, ne in posterum inconsultis Episcopis talia præsumant.

e In Collect. *tit. de Capell. Mon.*

¶ CORR. ROM.] Caput hoc in Concilio Urbani non est inventum. Habetur autem in prima collectione Decretalium Bernardi Papiensis, *tit. de Capellis Monachorum*; ex eodem Urbano citatum.